

ייצוג ושיתוף

מאת: סמי סמוחה

במסגרת פרויקט השטע-היהודי-ערבי קיים המכון הישראלי לדמוקרטיה סדרה בת 17 מפגשים בין אישים יהודים וערבים מהאקדמיה ומהפוליטיקה. המפגשים השישי, השביעי והשמיני של הפרויקט הוקדשו לנושא השותפות והייצוג של ערביי ישראל.

נייר עמדה זה שימש כבסיס לדיון בנושא.

המיעוט הערבי והרוב היהודי בישראל נבדלים בתרבות, בזהות, במוסדות ובמעמד החברתי-כלכלי. הבדלים אלו יוצרים בהכרח שוני וניגוד בהשקפות ובאינטרסים בין ערבים ליהודים. היות שדמוקרטיה צריכה להבטיח ייצוג ושיתוף של בעלי השקפות ואינטרסים שונים, נשאלת השאלה: כיצד להגיע לייצוג הולם של ההשקפות והאינטרסים הייחודיים של הערבים בישראל? האמצעי הבדוק והעיקרי לכך הוא **שעריים או נציגיהם הם שייצגו את העניינים המיוחדים של האזרחים הערבים**. אמנם ייצוג ערבים על ידי ערבים אינו מבטיח תמיד ייצוג נאות, אך הוא משפר את הסיכויים לכך. בני המיעוט יוכלו טוב יותר מאחרים לייצג נאמנה את העמדות ואת המאויים של המיעוט; ונציגים נבחרים של המיעוט, החבים לו דיווח ותלויים בו, מיטיבים להכיר את מצב המיעוט ולמצוא דרכים לשיפורו.

נוסף על מתן ביטוי מתאים להעדפות ולצרכים של המיעוט, ייצוג ושיתוף של בני המיעוט תורמים לתחושת השייכות והאחריות של המיעוט – אוכלוסייה המיוצגת בחיי המדינה ושותפה להם תיטה גם להזדהות עם המדינה, תימנע מלפגוע בה ותפעל לחיזוקה. מיעוט שהוא חלק בלתי נפרד מהמדינה יראה בתרומה למדינה תרומה לעצמו.

המיעוט הערבי היום איננו מיוצג ואיננו שותף בחיי המדינה ולכן הוא חש ניכור ואי-שייכות. שיפור הדו-קיום הערבי-יהודי מחייב מתן ייצוג ושיתוף לערבים. מימוש עיקרון זה לא רק יחזק את ישראל בהיותה דמוקרטיה אלא גם יקרר בין ערבים ליהודים.

הצעדים הנחוצים להגשמת עקרון הייצוג והשיתוף של הערבים בחיי המדינה :

- יש להכיר בגופים יציגים ערביים קיימים. היום פועלים גופים ציבוריים רבים, נבחרים ואחרים, שמטרתם לייצג את כלל ערביי ישראל או קבוצות בתוכו. מן הראוי להכיר ולהתייעץ בהם ואף להעניק להם סמכויות. החשובים שבגופים אלו הם ועדת המעקב העליונה, ועד ראשי המועצות המקומיות הערביות וועדי הסטודנטים הערביים. כמו כן, קיימים גופים ייעודיים רבים אחרים שיש להכיר בהם ולהידבר אתם.
- יש לערוך תיקונים בחוק כדי להעניק ייצוג הולם לערבים במוסדות המדינה שנקבע שיהיה בהם ייצוג מגזרי. במוסדות אלו נכללים מליאת רשות השידור, מועצת שידורי הכבלים, מועצת הגנים הלאומיים, מועצת שמורות הטבע, הדירקטוריונים של החברות הממשלתיות, מועצת מנהל מקרקעי ישראל והמועצה הארצית לתכנון ובנייה. כן חשוב שיהיה ייצוג של ערבים בוועדות תכנון ובנייה במחוזות שבהם הערבים הם 10% או יותר מהתושבים.

3. יש להחיל על הערבים את הנורמה למתן **ייצוג במוסדות שאמורים לייצג את כלל האוכלוסייה**, אף שהחוק איננו מחייב ייצוג מגזרי. הבולט במוסדות אלו הוא בית המשפט העליון.
4. יש לראות במפלגות הערביות שותפות לגיטימיות בקואליציות ממשלתיות. המשטר הפוליטי בישראל הוא משטר קואליציוני, ומפלגות הנמצאות תמיד באופוזיציה, דוגמת המפלגות הערביות, אינן שותפות בקבלת החלטות, והקבוצות שהן מייצגות אינן זוכות בנתח המשאבים המגיע להן. העבודה והליכוד, בתור שתי מפלגות השלטון המרכיבות את הממשלות בישראל, צריכות לבטל את הפסילה מראש של המפלגות הערביות מלהשתתף בקואליציות ממשלתיות ולהסכים על צירופן באותם התנאים הנהוגים בצירוף מפלגות יהודיות. השותפות הקואליציונית צריכה להיות שווה ומלאה: למפלגות הערביות אין היום זכות סירוב להצטרף לקואליציה ממשלתית, ויש להעניק להן זכות זו.
5. יש לצרף ערבים לגופים העוסקים בפיקוח ביטחוני כדי לקרב את האוכלוסייה הערבית לבעיות הביטחון של המדינה ולהשיג את יעדי הביטחון מתוך פגיעה מזערית באיכות החיים וברגשות של האזרחים הערבים. למשל, יש לשתף ערבים הן בגוף הקובע את הנהלים הן בצוות העובדים האחראים על הבדיקות הביטחוניות בנמלי האוויר והים.